

Vastaus valtuustoaloitteeseen; Opasteet ja ohjeet, R Åkers

Aluehallitus 13.05.2024 § 117

2895/00.02.00/2024

Valmistelija Sjöström Pia-Maria
Lisätietoja: puhelinnumero: 040 184 1597, etunimi.sukunimi@ovph.fi

Valtuutettu Rebecca Åkers on 20.12.2023 jättämässään valtuustoaloitteessa ehdottanut, että hyvinvointialue selvittää, voivatko kaikki ihmiset riippumatta sukupuolesta käyttää toimitilojen wc:itä siten, että kokevat olonsa mukavaksi ja että asiakkaille tarkoitettu informaatiomateriaali ei tue binääristä sukupuolikäsitystä.

Åkersin aloitteen taustalla on oikeusministeriön raportti vuodelta 2021, jossa käsitellään sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten kohtelua ja heidän kokemaansa syrjintää sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Uusien toimitilojen suunnittelu tehdään huomioiden erilaisten ihmisten tarpeet. Suunnittelussa otetaan huomioon esimerkiksi liikuntarajoitteisten, kuulo- ja näkörajoitteisten ihmisten tarpeet ja enenevässä määrin myös kulttuuriseen taustaan ja sukupuoleen liittyvät taustat. Tilat pyritään siis suunnittelemaan niin, että ne ovat turvallisia kaikille käyttäjille. Vanhojen toimitilojen remontoinnissa tämä asia huomioidaan myös.

Hyvinvointialueen tuoreimmassa uudisrakennuksessa, Vaasan Hietalahden H-talossa, on sukupuolineutraaleita WC-tiloja. Esimerkiksi hyvinvointialueen hallinnon työskentelytiloissa Hietalahden X- ja G-rakennuksissa WC:t ovat myös sukupuolineutraaleja. Asia on siis jo nyt huomioitu laajasti kiinteistöissä, jotka Pohjanmaan hyvinvointialue omistaa.

Hyvinvointialueella on toimintaa lähes 500 eri kiinteistössä. Hyvinvointialue vuokraa toimitiloja esimerkiksi kunnilta mutta myös yksityiseltä sektorilta. On hyvin kiinteistökohtaista, millaisia WC-tiloja niissä on. WC:t, joissa on vain yksi WC-istuin, ovat useissa tapauksissa jo nyt sukupuolineutraaleja, kun taas WC:t, joissa on useita koppeja, ovat binäärisesti miesten tai naisten. Näiden läheisyydessä on yleensä aina liikuntarajoitteisten WC, joka on yhteinen kaikille sukupuolille. Hyvinvointialueen asumisyksiköissä asukkailla on pääosin käytössä oma WC.

Sukupuolineutraalien WC-tilojen lisääminen on riippuvaista siitä, millaiset WC-tilat kussakin kiinteistössä on, eli ovatko WC:t yhden WC-istuimen tiloja, jotka ovat tai voidaan muuttaa sukupuolineutraaleiksi vai usean kopin WC-tiloja. Usean kopin WC-tilojen muuttamisessa sukupuolineutraaliksi pitää ottaa huomioon myös kulttuuriset tekijät, sillä hyvinvointialueen asukkaista osa haluaa käyttää vain sellaisia WC-tiloja, jotka ovat binäärisen sukupuolikäsityksen mukaisesti saman sukupuolen edustajien käytössä.

Åkersin aloitteessaan nostama asia WC-tiloista, jossa kaikkiin sukupuoliin kuuluvat ihmiset voivat asioida turvallisesti ja tuntea olonsa mukavaksi, on siis jo otettu ja otetaan jatkossakin huomioon uusien tilojen ja remonttien suunnittelussa. Muutoksia tehdään tilojen mahdolliset rajoitteet huomioon ottaen samassa aikataulussa, kun kiinteistöjä muuten remontoidaan.

Åkers nostaa aloitteessaan toisena asiana asiakkaille suunnatut informaatiomateriaalit. Hyvinvointialueen ulkoiseen viestintään osallistuvat kaikki yli 8000 henkilöstön jäsentä. Viestintämateriaalia on käytössä paljon. Osa materiaalista on tuotettu palveluyksikössä ja osan tekemiseen on osallistunut hyvinvointialueen viestinnän asiantuntijat. Osa materiaalista on ollut käytössä jo kuntien ja kuntayhtymien aikana ja osaa on tehty uutena tai päivitetty hyvinvointialueelle. Käytössä on myös kolmansien osapuolien tuottamaa viestintämateriaalia (esim. THL, järjestöt, yritykset).

Uusissa materiaaleissa ja päivitettävissä materiaaleissa ohjeistetaan käyttämään sukupuolineutraalia kieltä. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ruotsin kielessä ei käytetä naiseen viittaavaa pronominia hon tai mieheen viittaavaa pronominia han, vaan pronominia hen. Esimerkiksi esitteessä ”Tervetuloa synnyttämään” puhutaan puolisoista ja tukihenkilöistä, eikä oleteta, että kyseessä olisi isä. Toisena esimerkkinä viestintämateriaalissa liittyen maksuttomaan ehkäisyyn alle 25-vuotiaille huomioitiin sukupuolten ja seksuaalisuuden monimuotoisuus valitsemalla kuvia, jotka eivät tue binääristä sukupuolikuvaa tai heteronormatiivisuutta.

Viestintämateriaalia on paljon ja sitä tuotetaan sekä keskitetysti että yksiköissä. Kaikkien viestintämateriaalien päivittäminen on hidasta. Toisaalta yksittäisen, materiaalia tuottavan henkilön omalla herkkyydellä havaita syrjivät muotoilut materiaalin laatimisen hetkellä on suuri vaikutus lopputulokseen. Tavoitteena kuitenkin on, että hyvinvointialue ei omassa viestintämateriaalissaan syrji ketään.

Hyvinvointialueella laaditaan parhaillaan toiminnallista yhdenvertaisuussuunnitelmaa. Sen pohjalle on kerätty kattava tilannekuva yhdessä esimerkiksi asiakasraatien ja neuvostojen kanssa. Työ etenee eri toimialoille yhdenmukaisella tehtävänannolla. Syrjimättömyyteen liittyen toimialoja pyydetään tehtävänannossa arvioimaan toimialansa palveluiden saavutettavuus eri käyttäjäryhmien kannalta huomioiden erilaiset syrjintäperusteet. Toimialoja pyydetään myös suunnittelemaan 1-3 keskeistä toimenpidettä, joilla toimialalla parannetaan palveluiden yhdenvertaista saatavuutta unohtamatta sukupuolten tasa-arvoa. Suunnitelmaan kuuluu myös se, että toimialat arvioivat omasta toiminnastaan käytäntöjä ja toimintatapoja, jotka voivat aiheuttaa syrjintäriskin tai syrjintää. Toimialat listaavat myös koulutustarpeensa liittyen yhdenvertaisuuteen ja palveluiden saavutettavuuteen.

Tämän työn tuloksena hyvinvointialueelle saadaan nykyistä parempi, toimintaan perustuva tilannekuva ja kehittämisohjelma, jolla tuetaan myös sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden parempaa huomioimista palveluyksiköissämme.

Sektorijohtaja, lapset, nuoret ja perheet Sjöström Pia-Maria

ehdottaa, että hyvinvointialuehallitus antaa vastauksen valtuustoaloitteeseen selvityksenä aluevaltuustolle. Hallitus ehdottaa valtuustolle, että aloite on täten loppuun käsitelty.

Päätös:

Ehdotus hyväksyttiin.

Pöytäkirjaan merkittiin, että hyvinvointialuejohtaja Marina Kinnunen toimi asian esittelijänä, koska varsinainen esittelijä oli estynyt.